

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 456/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen porojen aiheuttamista vahingoista pihoiden pihhoissa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ville Vähämäen /ps ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 456/2016 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, ettei poronhoitolain 33 §:n mukaisia vahinkoja tapahtuisi,

miten hallitus varmistaa, että lain henki aitaamisvelvollisuudesta ja vahingonkorvauksista toteutuu,

paljonko aitaamisavustusta on haettu ja myönnetty lähivuosina ja

miten hallitus jatkossa turvaa porotalouden ja alueilla asuvien saumattoman yhteiselön?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Poronhoito on perinteinen elinkeino, joka perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen. Poronhoitolain (848/1990) mukaan poronhoito-oikeus on riippumaton maan omistus- ja hallintasuhteista. Oikeus kytkeytyy myös perustuslaissa turvattuun saamelaisten oikeuteen alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan, johon poronhoito keskeisesti kuuluu.

Poronhoitolakia säädettäessä on jouduttu tasapainottelemaan tilanteessa, jossa lailla toteutettavat, perustuslailla turvatut oikeudet ovat osin ristiriidassa keskenään. Lain tavoitteena on ollut sekä elinkeinovapauden että omaisuudensuojan mahdollisimman täysimääräinen ja samanaikainen toteuttaminen, minkä vuoksi poronhoito-oikeuden vastapainoksi on säädetty poronomistajille ja paliskunnille velvollisuus porojen aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyyn ja korvaamiseen.

Kuten kysymyksessä todetaan, poroja on lain mukaan hoidettava siten, etteivät ne aiheuta vahinkoa laissa määritellyille suojatuille alueille (mm. viljelykset, taimikot, muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella vakituisten asuntojen pihat).

Vahinkojen estäminen edellyttää porojen paimentamista sekä panostusta uusien aitojen rakentamiseen ja olemassa olevien, monesti huonoon kuntoon päässeiden aitojen kunnostukseen. Uusien poroaitojen rakentamiseen ja olemassa olevien aitojen korjaukseen on myönnetty porota-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 456/2016 vp

louden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) nojalla valtion varoista avustusmuotoista tukea yhteensä 9,64 miljoonaa euroa eli keskimäärin yli miljoona euroa vuodessa vuosina 2007 - 2015. Tukihakemuksia ei ole hyväksytty kaikilta osin täysimääräisinä, mutta haettujen ja myönnettyjen tukien määrissä ei ole kuitenkaan merkittäviä eroja. Tuilla on rakennettu yli 800 kilometriä uutta aitaa ja kunnostettu noin tuhat aitakilometriä.

Esiintyy kuitenkin tilanteita, joissa poroja asettuu viljelyksille taikka pihoihin tai muutoin liian lähelle asutusta ilman että niitä saadaan helposti palautettua takaisin niiden tavanomaisille laidunalueille. Maa- ja metsätalousministeriön viime vuonna toteuttamalla asetuserämuutoksilla on lisätty mahdollisuuksia tällaisten porojen lopettamiseen ampumalla, sillä muutosten myötä lihan tarkastusta suorittava virkaeläinlääkäri voi tehdä poroille elävänä tarkastuksen jo maastossa, minkä jälkeen porot voidaan teurastaa poroteurastamossa ja niiden liha toimittaa liha-alan laitoksiin jalostettavaksi. Aiemmin paikan päällä ammutut porot on ollut mahdollista teurastaa ainoastaan poronostajan omaan käyttöön tai myydä kyseisestä paikasta suoraan kuluttajalle.

Koska aivan kaikkia porojen aiheuttamia vahinkoja ei ole mahdollista ennaltaehkäistä, poronhoitolailla on pyritty luomaan vahinkojen arviointia varten järjestelmä, jonka käynnistäminen olisi maanomistajalle mahdollisimman helppoa ja jonka päämääränä on todennettujen vahinkojen nopea ja täysimääräinen korvaaminen. Lailla perustettu kolmijäseninen arvioimislautakunta ratkaisee vahingonkorvausta koskevien asioiden lisäksi myös aitaamisvelvollisuutta koskevat kiistat.

Koska lautakuntien ratkaisutoiminta lukeutuu osaksi lainkäyttöä, toimintaa ei ole voinut kolmijako-oppina huomioon ottaa mahdollista ohjata tavanomaisin hallinnollisen ohjauksen keinoin. Arviointijärjestelmän toimintaa kuitenkin kehitetään ja yhtenäistetään lautakuntien puheenjohtajien ja jäseniä kouluttamalla. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen rahoittaman hankkeen puitteissa on myös laadittu opas porovahinkojen arviointiin.

Lainsäädännöllä ja viranomaistoimin on edellä esitetty tavoiteltu pyritty varmistamaan, ettei poronhoidosta aiheutuisi taloudellista vahinkoa tai muunlaista merkittävää haittaa alueen maanomistajille. Maa- ja metsätalousministeriön tietoon tulee kuitenkin vuosittain muutamia tapauksia, joissa paliskunnan jäsenet eivät ole tehneet riittävästi vahinkojen ennaltaehkäisyä ja aitaamista koskevan velvollisuutensa täyttämiseksi tai joissa vahinkojen arvioimisjärjestelmän ei katsota johtavan tavoiteltuun lopputulokseen. Joissakin tapauksissa kyse on siitä, ettei maanomistajalla ole tietoa hänen käytössään olevista oikeussuojakeinoista.

Lain hengen toteutuminen edellyttää erityisesti aktiivista keskusteluyhteyttä porotalouden sekä muiden elinkeinojen ja maanomistajien välillä. Tämän edistämiseksi syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana maa- ja metsätalousministeriössä selvitetään mahdollisuuksia alueellisten toimijoiden välisen hyvien käytäntöjen yhteistyöfoorumien luomiseen ja sen toiminnan resursointiin. Tarkoituksena on myös lisätä kansalaisiin kohdistuvaa tiedottamista.

Porotalouden ja muiden yhteiskunnan tarpeiden yhteensovittaminen aiheuttaa jatkuvia haasteita muun muassa sen vuoksi, että uudet maankäyttöhankkeet pirstovat laitumia ja poroelinkeinojen toiminnallisia alueita. Muun maankäytön sujumisen kannalta merkitystä on myös sillä, kuinka

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 456/2016 vp

hyvin poromäärät suhteutuvat laidunten tuottokykyyn kullakin alueella. Viimeksi mainittua asiaa arvioidaan käynnissä olevan laiduninventointihankkeen tuottamien tulosten valossa. Kun on saatu uusin ja vertailukelpoinen tieto laidunten tilasta, voidaan tehdä poliittisia linjauksia suurimmista sallituista eloporomääristä ja mahdollisesta poronhoitolain uudistuksen käynnistämisestä. Vahinkojen ehkäisemiseen ja maanomistajien oikeussuojakeinoihin liittyvien säännösten ajantasaisuus on mahdollista arvioida ja lainsäädännön kehittämissuuntaa linjata tässä yhteydessä. Luonnonvarakeskuksen toteuttamasta ja maa- ja metsätalousministeriön ohjaamasta hankkeesta saadaan alustavia tuloksia vuonna 2017 ja loppuraportti vuonna 2018.

Helsingissä 3.10.2016

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen